

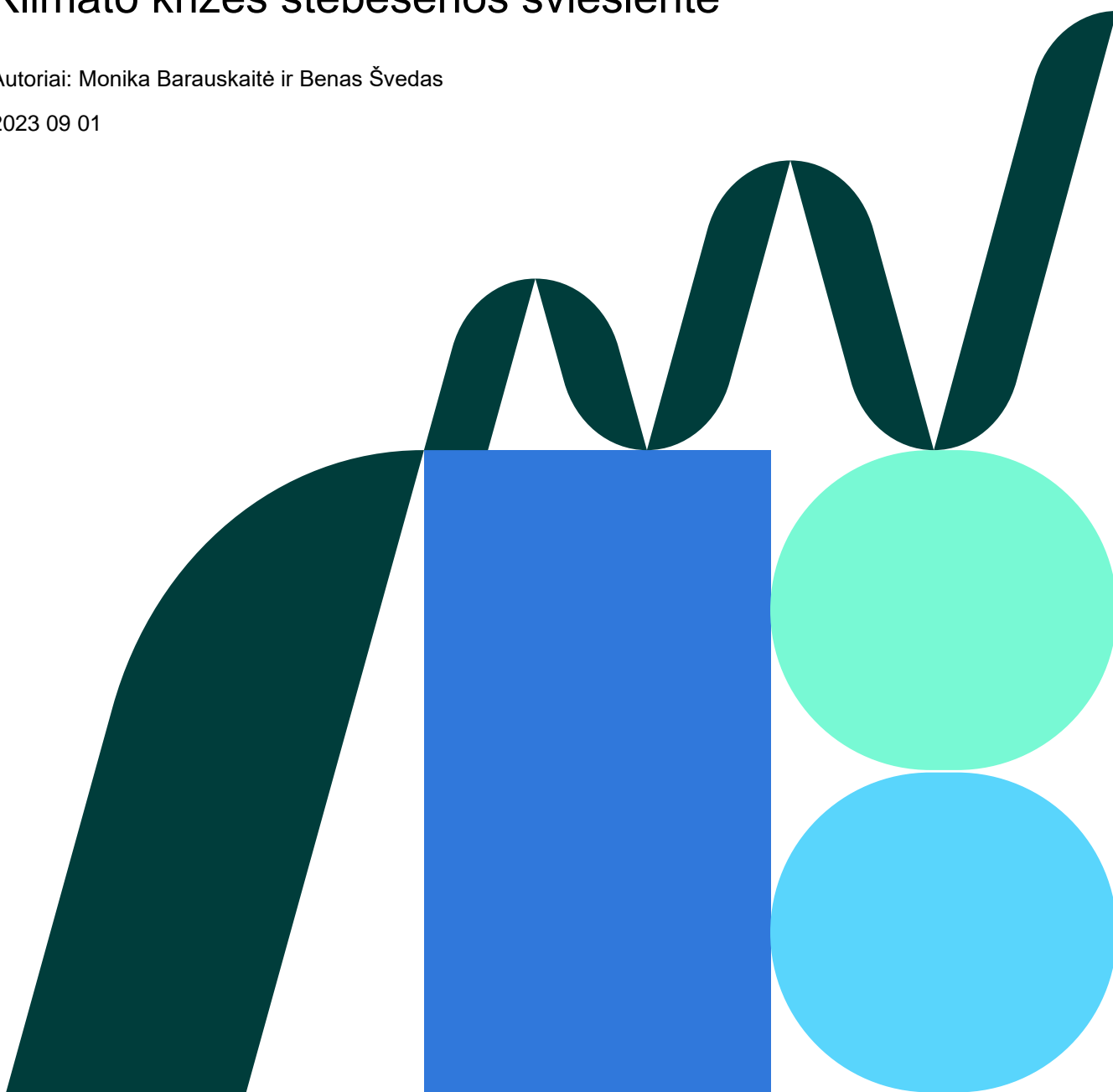

Duomenimis grįsta Žaliojo kurso valdysena

Klimato krizės stebėsenos švieslentė

Autoriai: Monika Barauskaitė ir Benas Švedas

2023 09 01

Projekto metu kartu su Valstybės duomenų agentūra (VDA) parengėme švieslentę skirtą Lietuvos tarptautiniams ir nacionaliniams įsipareigojimams klimato ir aplinkosaugos srityse stebėti. Šis pirminis švieslentės variantas bus talpinamas VDA Oficialiosios statistikos portale (<https://osp.stat.gov.lt/>) „Dėmesio centre“ skiltyje, „Švieslentės“ polapyje ir vadinsis „Klimato krizės stebėseną“ (<https://osp.stat.gov.lt/klimato-krizes-stebesena>).

Žemiau pateikiame ekrano nuotrauką iš švieslentės:

Klimato krizės stebėseną

ŽALIASIS KURSAS

Rodikliai Tarša Klimatas Aplinka Energija Transportas Kita

Apie Žaliąjį kursą (angl. European Green Deal) girdima kone kasdien. Šiame puslapyje galite pamatyti kaip Žalioji kursas, jo apimamos temos liečia kiekvieną iš mūsų ir kaip mes veikiame aplinką, kurioje gyvename.

Trumpai - Europos žalioji kursas yra politikos iniciatyvų rinkinys, kuriuo siekiama padėti ES vykdyti **žaliąją pertvarką**, o galutinis tikslas - iki 2050 m. užtikrinti poveikio klimatui neutralumą.

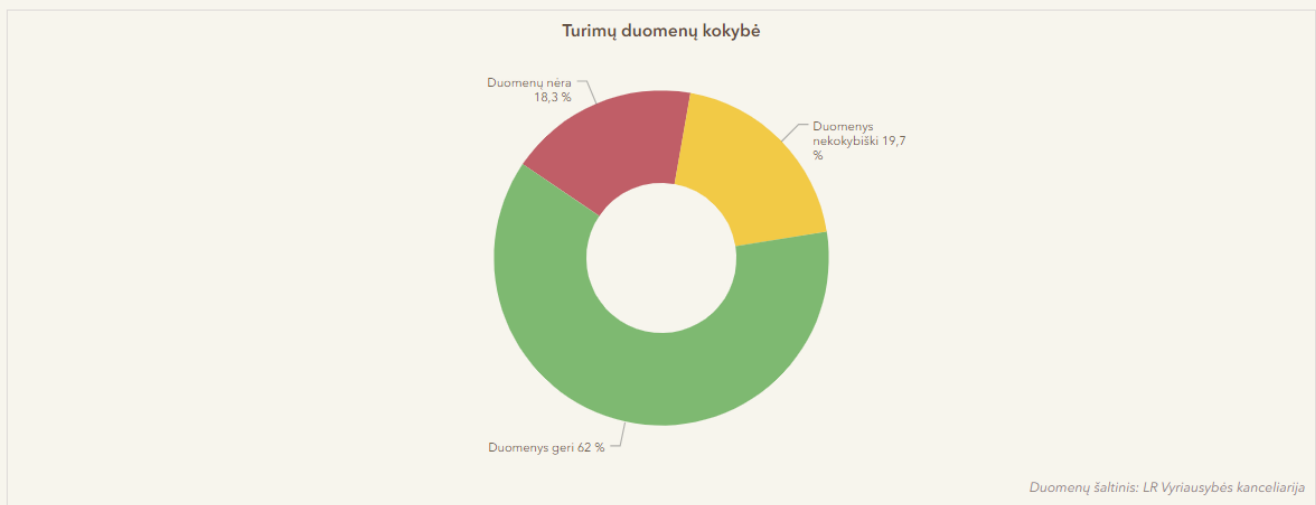
Žaliojo kurso apimamos temos:

LR Vyriausybės kanceliarija (LRVK) ir Valstybės duomenų agentūra (VDA) matydamos poreikį turėti vieningą Žaliojo kurso rodiklių, stebėseną, pradėjo šių Lietuvos įsipareigojimų žemėlapiu sudarymą, įsipareigojimams sekti reikalingų duomenų paiešką, jų analizę ir pateikimą.

Darbų eigoje susidurta su ne vienu iššūkiu susijusiu su duomenų gavimu: už duomenų rinkimą atsakingos institucijos atradimas, atnaujinimo periodiškumas, techniniai duomenų mainai, o gavus duomenis - ir jų kokybę. Ši vertinga patirtis bus panaudota Valstybės vidinių procesų ir teikiamų paslaugų tobulinimui. Šiandien čia pateikiami pirmieji grafikai, kurie gali būti įdomūs visuomenei, tačiau, procesas nesustoja ir LRVK su VDA toliau darbuojasi, kad visuomenė galėtų geriau suprasti aplinką kurioje gyvename bei tokių susitarimų kaip Žalioji kursas prasmę ir naudą kiekvienam. Šis projektas svarbus ne tik smalsumo patenkinimui - čia renkami, analizuojami ir atvaizduojami kuo realiesnio laiko duomenys leis politikos formuotojams operatyviai reaguoti ir atlikti reikiamus pakeitimus, kad būtų pasiekti Lietuvos nacionaliniai ir tarptautiniai įsipareigojimai, taip išvengiant galimų finansinių grėsmių bei saugoma šalies reputacija.

Šio projekto apimtyje yra daugiau nei 70 rodiklių - tarptautinių ir nacionalinių Lietuvos įsipareigojimų klimato ir aplinkosaugos srityje. Kiekvieno rodiklio stebėjimui reikalingi duomenys yra pasklidę per įvairias Lietuvos institucijas, tad projekto metu reikėjo ne tik tiksliai identifikuoti, kokie duomenys rodiklių stebėjimui yra reikalingi, bet ir kur jie yra kaupiami. Deja, bet beveik penktadalio rodiklių stebėjimui reikalingų duomenų rasti nepavyko, o dar penktadalio duomenų yra nekokybiški - kaupiami per trumpai, neleidžiantys matyti pilno vaizdo, netikslūs.

Rodikliai

Tarša

Klimatas

Aplinka

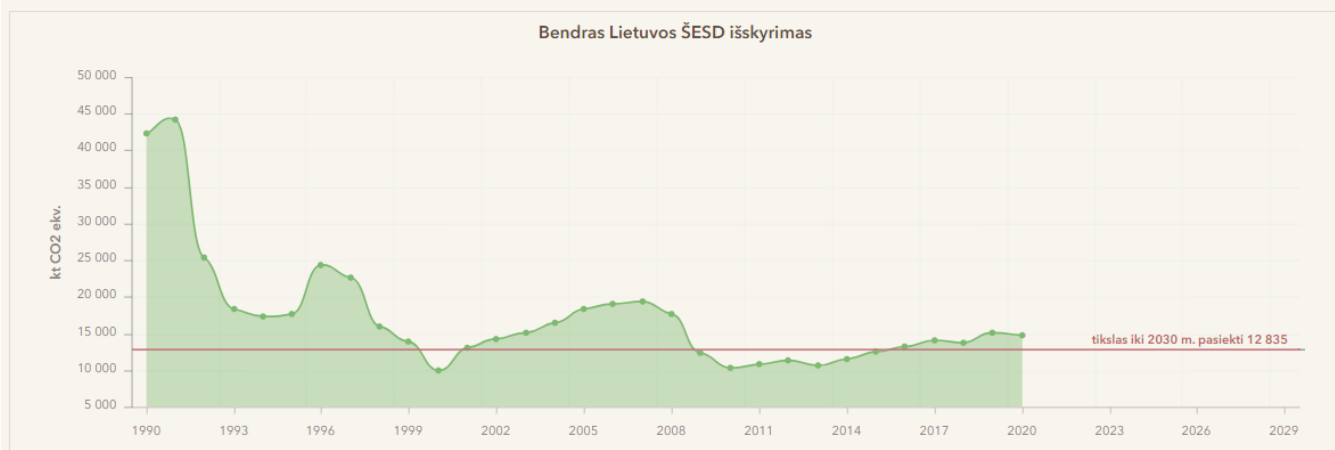
Energija

Transportas

Kita

Klimato krizė yra daugialypė, kasmet vis opesnė problema, kurios pamatas yra nuo pramonės revoliucijos žmogaus veiklos skatinama klimato kaita. Klimato kaitą skatina šiltnamio efektą sukeliančios dujos (ŠESD) (angl. Greenhouse gasses (GHG)), kurios išsiskiria žemės ūkyje auginant maistą, pramonei gaminant produktus, šildantis, keliaujant ir išmetant ko nebereikia (detalesiau galite matyti grafike žemiau). Svarbu paminėti, kad terminas *klimato kaita* nebeatitinka esamos situacijos bei problemos ploto, todėl globaliai pereinama nuo *klimato kaitos* (angl. Climate change) prie *klimato krizės* (angl. Climate crisis) termino ir kalbama ne tik apie kylančią temperatūrą ir pokyčius ekstremalių reiškinių pasireiškimo periodiškume ar intensyvume, bet ir daugelį kitų aspektų, kurių dalį šiame puslapyje ir apžvelgiame.

Šiltnamio efektą sukeliančios dujos: anglies dioksidas (CO₂), metanas (CH₄), azoto suboksidas (N₂O), perfluoroangliavandeniniai (PFCs), hidrofluoroangliavandeniliai (HFC) ir sieros heksafluoridas (SF₆). Jų poveikis yra nevienodo intensyvumo, todėl yra nustatyti koeficientai, pagal kuriuos šių medžiagų kiekiai yra pagal jų poveikį prilyginami atitinkamam kiekiu CO₂ ir šis atitiktumu yra vadinamas CO₂ ekvivalentu.

Rodikliai

Tarša

Klimatas

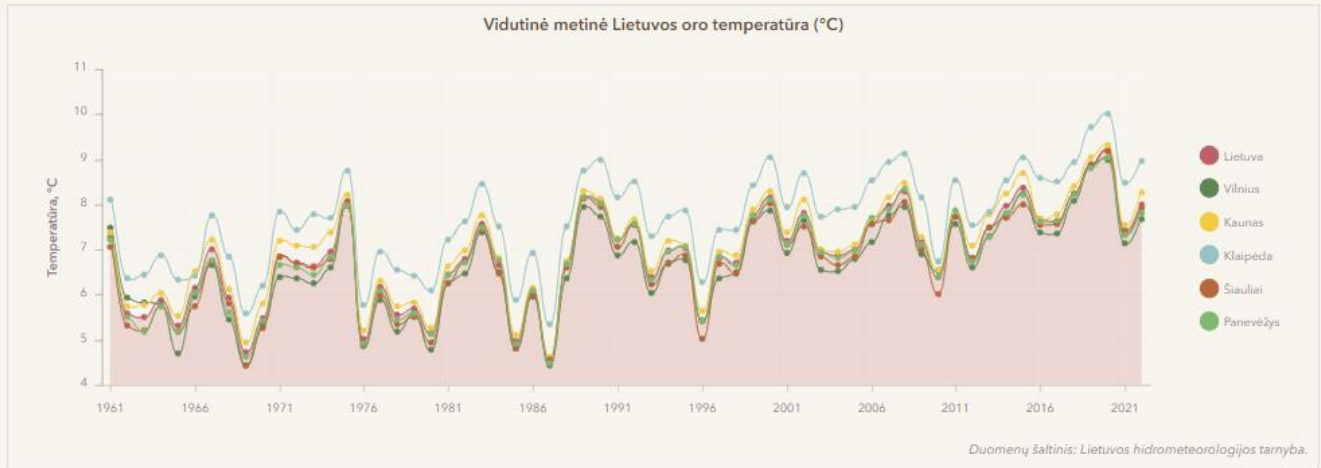
Aplinka

Energija

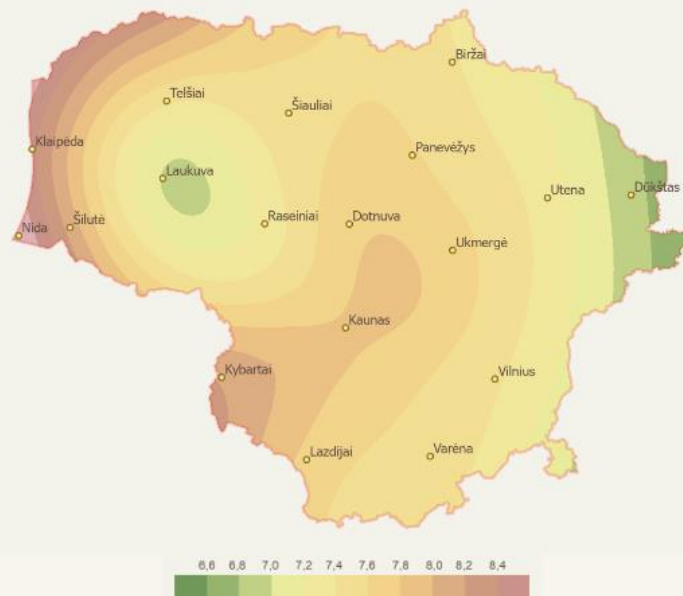
Transportas

Kita

Kaip galime matyti iš grafiko, vidutinė metinė oro temperatūra Lietuvoje nuosekliai kyla. Pagrindinė tokių pokyčių priežastis - žmonių veikla [1]. Todėl ne tik Lietuvos, bet ir viso pasaulio tikslas - kad vidutinė metinė oro temperatūra lyginant su priešindustriniu laikotarpiu (1850-1900 m.) nepakiltų daugiau nei 1,5°C. Šiuo metu (2023 m.) jau esame pasiekę 1,1 laipsniu šiltesnio oro riba (lyginant su priešindustriniu laikotarpiu) [2].

Vidutinė metinė oro temperatūra (°C) 1993–2022 m.

Rodikliai

Tarša

Klimatas

Aplinka

Energija

Transportas

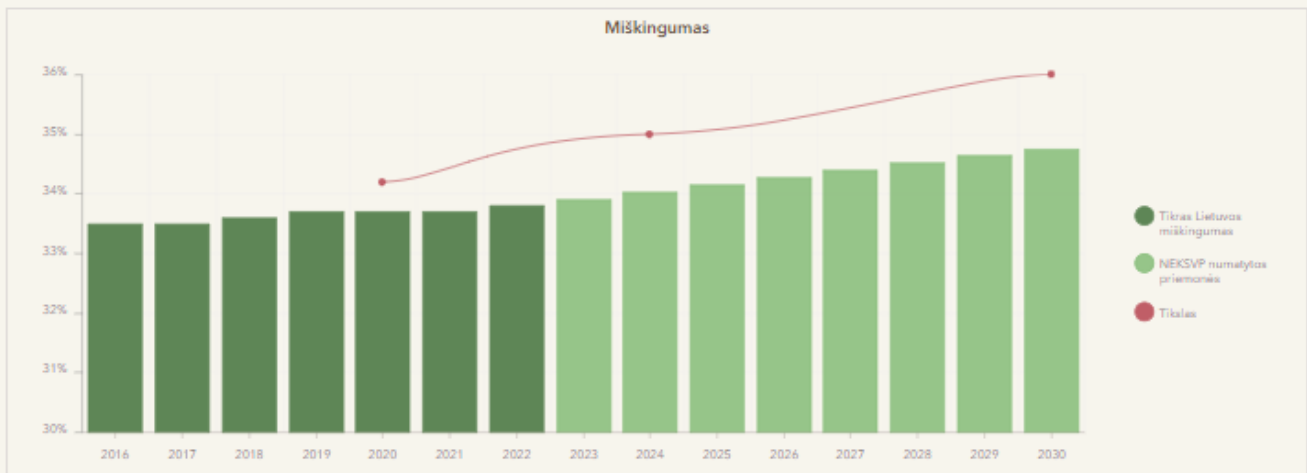
Kita

Lietuva, nepaisant savo santykinai nedidelio ploto, yra apdovanota kraštovaizdžio įvairove. Siekiant suderinti įvairias sferas gali kilti iššūkių, tad žemiau apžvelgiama, kokiame aplinkoje gyvename dabar ir kokią turime viziją, kaip valstybė.

Mišakai: Šiuo metu Lietuvos miškingumas yra apie 33,8%. Jis skaičiuojamas miško žemės plotą dalinant iš Lietuvos Respublikos sausumos ploto. Miško žemė - plotas, kurio naudojimas yra gana griežtai aprašytas miškų įstatyme ir poįstatyminiuose aktuose.

Miškingumas Lietuvoje nepertraukiamai didėjo nuo pat antrojo pasaulinio karo pabaigos, kuomet buvo sumažėjęs iki 19,7%. Tenka pripažinti, kad šiuo metu miškingumo didėjimas yra sulėtėjęs.

Grafike žemiau pateiktas paskutinių kelerių metų miškingumo didėjimas. Miškingumo didinimo tikslai numatyti Lietuvos miškingumo didinimo programoje, Nacionaliniame pažangos plane bei Lietuvos bendrajame plane. Nacionaliniame energetikos ir klimato srities veiksmų plane (NEKSVP) numatyta kasmet įveikti po 8 tūkst. ha naujų miškų arba išsaugoti savaime medžiais apaugusius plotus.

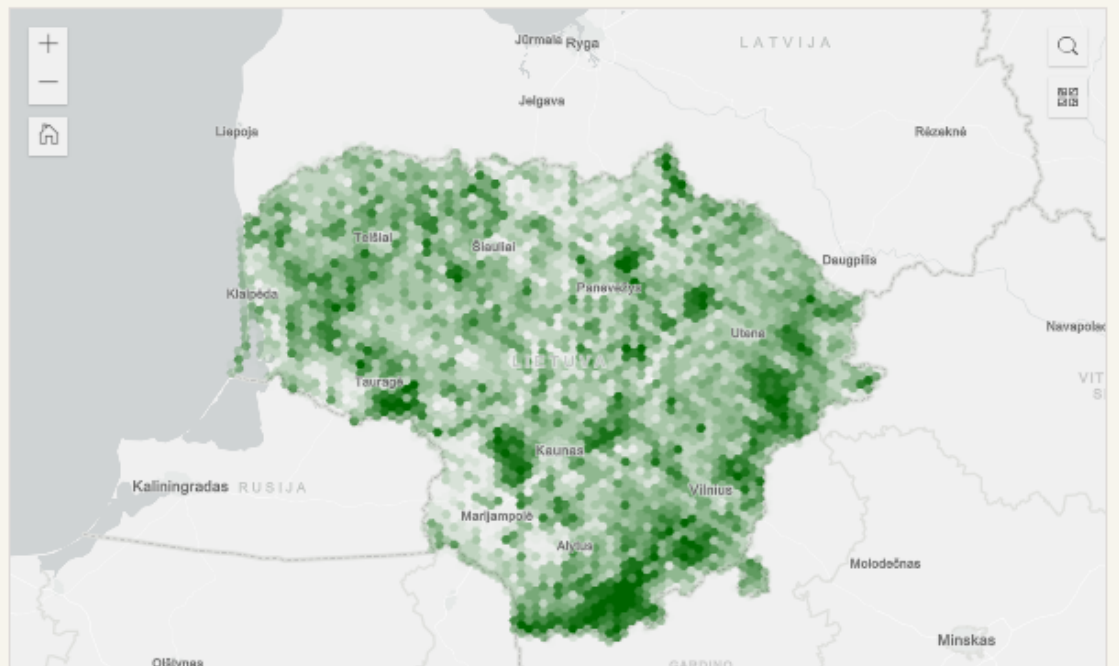
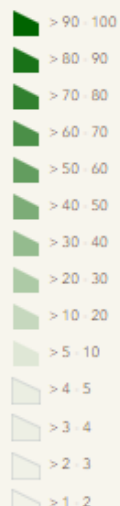

Mišakai pagal vyraujančias medžių rūšis gali būti skirstomi į stambesnes grupes - šiuo metu Lietuvoje spygliuočiai užima 56% miškų ploto (pušynai ir eglynai), minkštieji lapuočiai 41% (beržynai, juodalksnynai, baltalksnynai, drebulynai), kietieji lapuočiai 3% (didž. dalis - ąžuolynai). (Miškų tarnyba, Miškų ūkio statistika)

Kaip galima matyti ir miškingumo žemėlapyje, miškas labiau paplitęs rytinėje ir pietrytinėje šalies dalyje bei aiškiai matomi mūsų didieji miško masyvai (mažėjimo tvarka): Dainavos arba Gudų, Labanoro-Pabradės girios, Kazlų Rūdos miškai, Karšuvos, Rūdninkų ir Lavoriškių girios, Gaižiūnų-Rumšiškių miškai bei Kapčiamiesčio ir Ažvinčių-Minčios girios. (Edvardas Riepšas. Lietuvos miškai. Visuotinė lietuvių enciklopedija, T. XII (Lietuva). - Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2007. 66 psl.)

Miškingumas 2023 m.

Miško žemė %, pagal 5 km hexagon gardeles

Rodikliai

Tarša

Klimatas

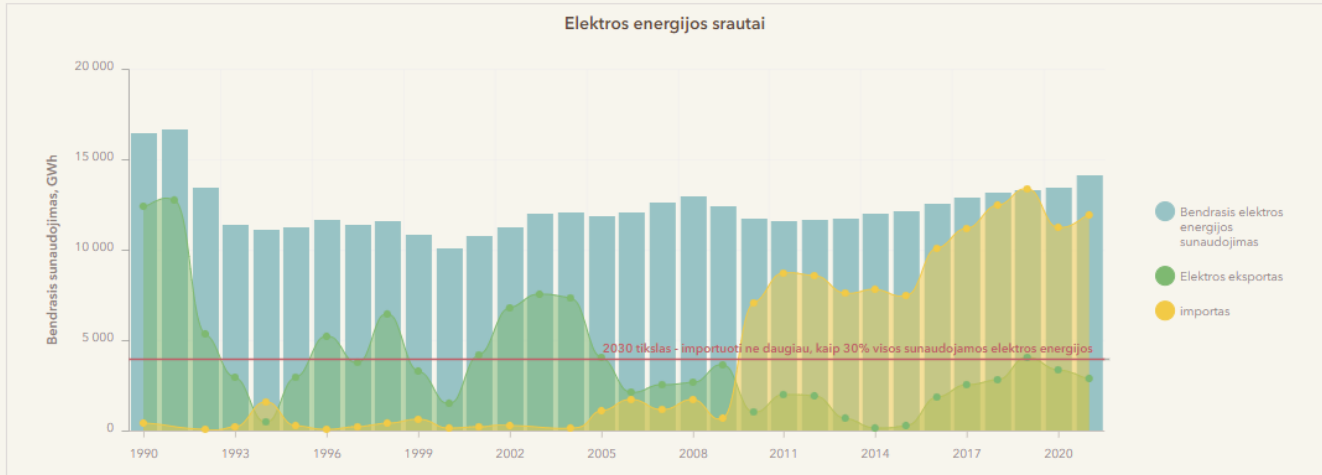
Aplinka

Energija

Transportas

Kita

Šiuo metu didelė Lietuvoje suvartojamos elektros dalis yra importuojama. Nors grafike nesimato paskutinių kelerių metų, tačiau akivaizdu, kad norint pasiekti 30% tikslą iki 2030 metų reikės didelių jungtinių pastangų.

Priklausomybė nuo importo mažinama per žaliosios energetikos plėtrą. Deja, grafike žemiau galime pamatyti kokia dalis Lietuvoje suvartojamos energijos pagaminama iš atsinaujinančių energijos išteklių (AEI).

Rodikliai

Tarša

Klimatas

Aplinka

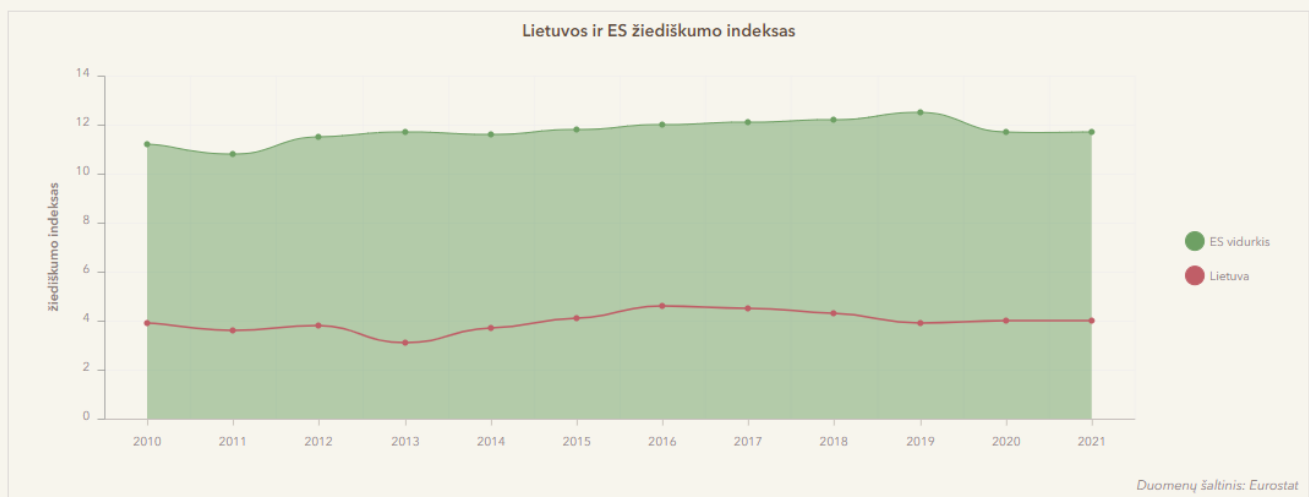
Energija

Transportas

Kita

Žiediškumo indeksas nurodo kokia dalis gamyboje naudojamų žaliavų buvo perdirbtos ir panaudotos pakartotinai [1]. Grafike galime matyti Lietuvos ir Europos Sąjungos (ES) šalių vidurkio žiediškumo indeksus.

Lietuvos tikslas - 2025 metais Lietuvos žiediškumo indeksas pasieks ir toliau bus ne mažesnis nei ES vidurkis.

Rodikliai

Tarša

Klimatas

Aplinka

Energija

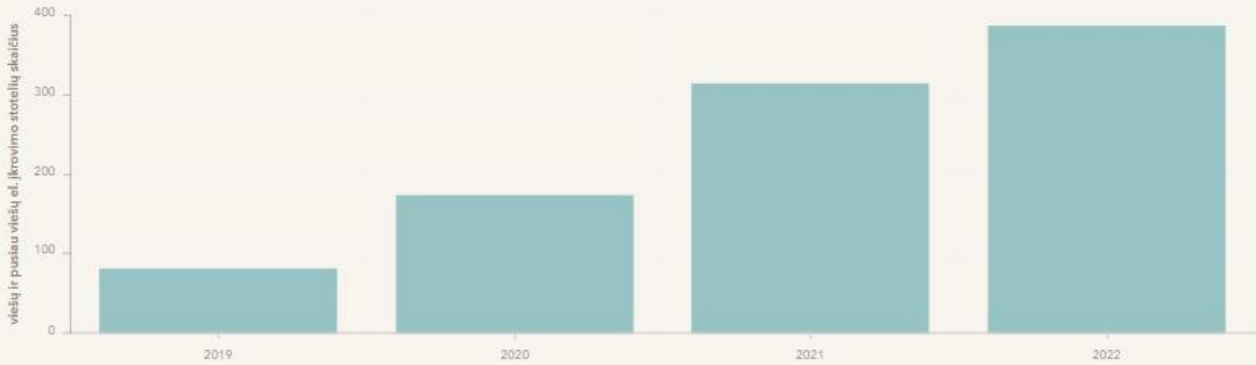
Transportas

Kita

Šiame grafike matomas viešų ir pusiau viešų elektromobilių įkrovimo stotelių skaičius visoje Lietuvoje. Viešoji elektromobilių įkrovimo prieiga - tai elektromobilių įkrovimo prieiga, kuri yra prieinama visiems elektromobilių vairuotojams, o pusiau viešoji elektromobilių įkrovimo prieiga - iš dalies vieša elektromobilių įkrovimo prieiga, kuri yra prieinama visiems elektromobilių vairuotojams elektromobilių įkrovimo prieigos operatoriaus nustatytu laiku nustatytoje teritorijoje [1].

Svarbu pabrėžti, kad tikslas iki 2030 m. įrengti ne mažiau kaip 60 000 elektromobilių įkrovimo prieigų, iš kurių 6 000 viešųjų ir pusiau viešųjų elektromobilių įkrovimo prieigų [2] yra orientuotas į elektromobilių įkrovimo prieigų, o ne stotelių skaičių. Duomenų apie prieigų skaičių šiuo metu nėra.

Viešos ir pusiau viešos elektromobilių įkrovimo stotelės

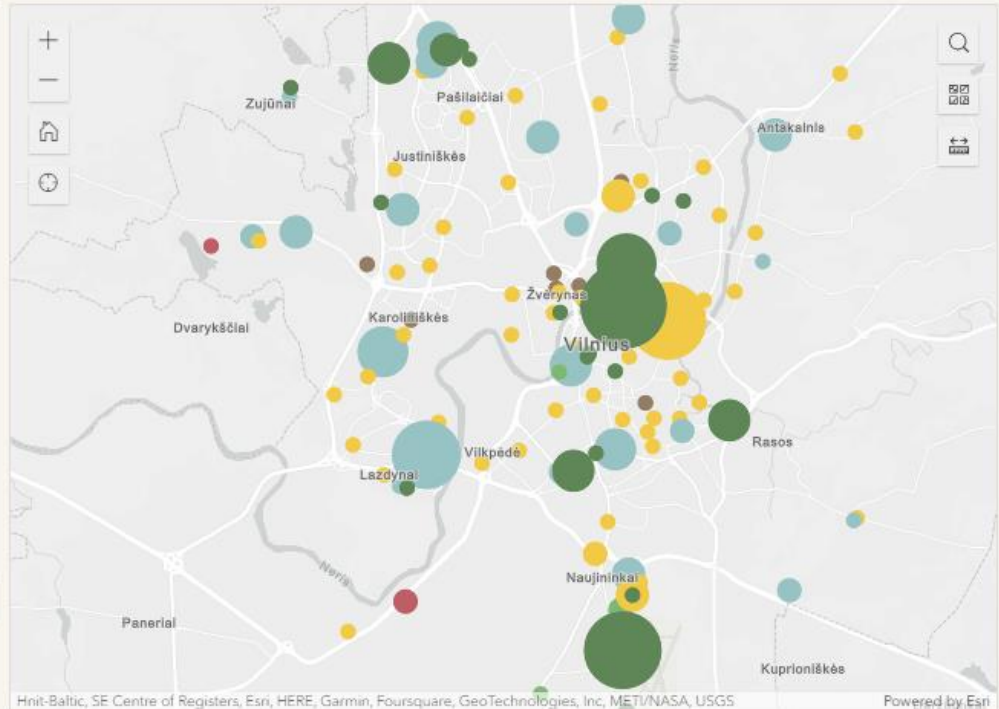

Duomenų šaltinis: Lietuvos automobilių kelių direkcija (LAKD)

Viešos ir pusiau viešos el. įkrovimo stotelės

Kaina

- Nemokama
- ≤0.30 Eur/kWh
- 0.30-0.40 Eur/kWh
- 0.40-0.50 Eur/kWh
- ≥0.50 Eur/kWh
- duomenų nėra

Duomenų šaltinis:

Lietuvos automobilių kelių direkcija (LAKD) 2023 m.

Hnit-Baltic, SE Centre of Registers, Esri, HERE, Garmin, Foursquare, GeoTechnologies, Inc, METI/NASA, USGS

Powered by Esri

Benas Švedas
Projekto vadovas

☎ +370 662 22789

🌐 <https://kurk.lt/projektai/duomenimis-grista-zaliojo-kurso-valdysena>

Monika Barauskaitė
Projekto vadovė

📍 Upės str. 23,
08128, Vilnius,
Lithuania